

Hållbarhetsdagen Örebro 5 oktober 2022

Vikten av allmansrätten

Sanja Kuruzovic, Naturvårdsverket

Friluftslivsmålen

1. Tillgänglig natur för alla

2. Starkt engagemang och samverkan

3. Allemansrätten

4. Tillgång till natur för friluftsliv

5. Attraktiv tätortsnära natur

6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet

8. Ett rikt friluftsliv i skolan

9. Friluftsliv för god folkhälsa

10. God kunskap om friluftslivet

”Det övergripande målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv **där allemansrätten är en grund.**”

Mål 3 allemansrätten - preciseringsmål

”Ett mål för friluftslivspolitikerna bör vara att allemansrätten är grunden för friluftslivet. Målet bör innebära att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.”

Allemansrätten ska vara fortsatt stark

- De regler och den tillsyn som förtydligar allemansrätten tillämpas effektivt. Syftet är att allemansrätten ska vara fortsatt stark.

God kunskap om allemansrättens möjligheter och begränsningar

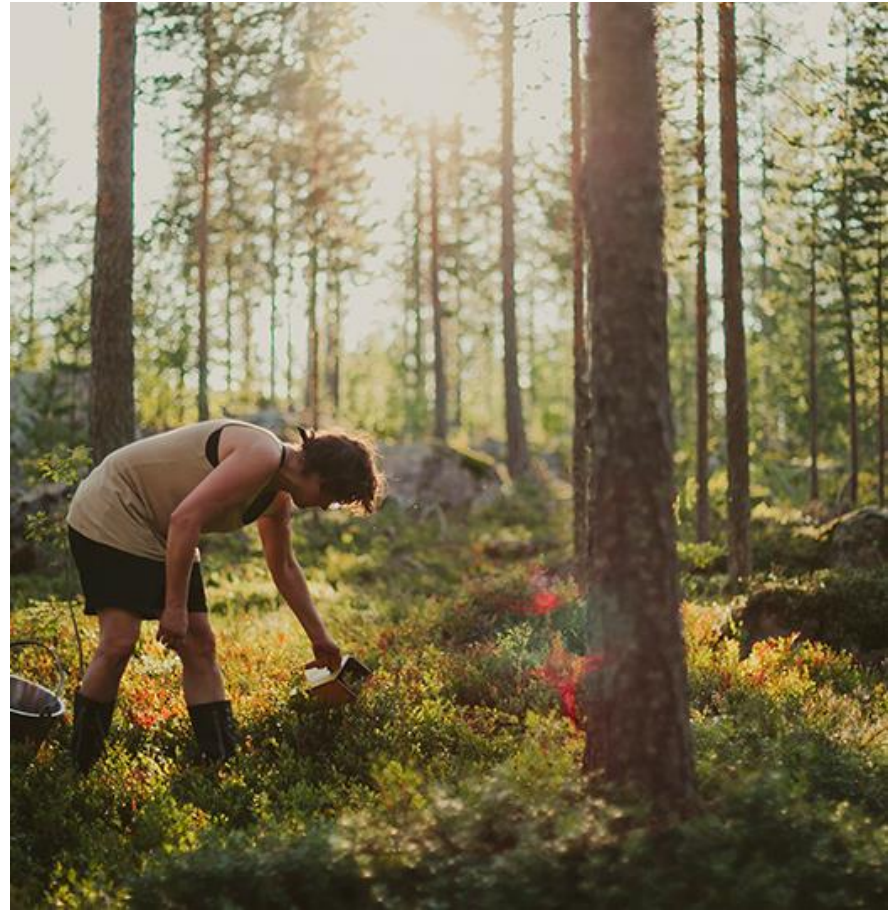
- Allmänhetens, markägares, föreningars, företags och myndigheters kunskap om allemansrätten och dess möjligheter och begränsningar är goda.

Dialog om allemansrätten

- Dialog med bl. a intresseorganisation, markägare, företag, och myndigheter om allemansrätten genomförs för att öka kunskapen, ge större förståelse och finna lösningsmodeller om intresseomsättningar eller konflikter uppstår när det gäller allemansrättsrelaterade frågor.

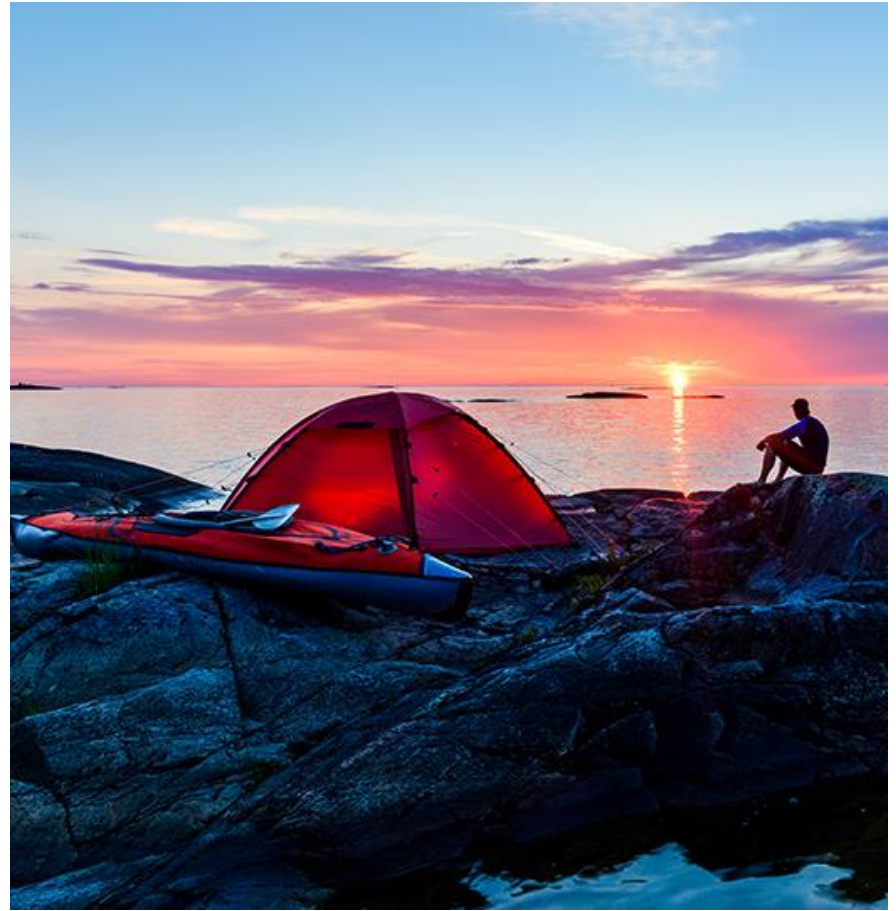
Allemansrättens kärna, enligt Naturvårdsverket...

- NV har ett centralt myndighetsansvar för friluftslivsfrågor i Sverige, och på uppdrag av regeringen samordnar vi myndigheternas arbete.
- Allemansrätten utgör grunden för mycket av svenskt friluftsliv.
- AllemansRÄTT << >> AllemansSKYLDIGHET?
- Nyttjandet får inte gå så långt att fastighetens ägare (eller annan med särskild rätt till fastigheten, t.ex. en nyttjanderättshavare) tillfogas nämnvärd olägenhet eller ekonomisk skada.
- Med rätten följer krav på hänsyn och varsamhet mot växt- och djurliv, mot markägare, andra rättighetshavare och andra människor i stort.
- ***Inte störa – inte förstöra.***

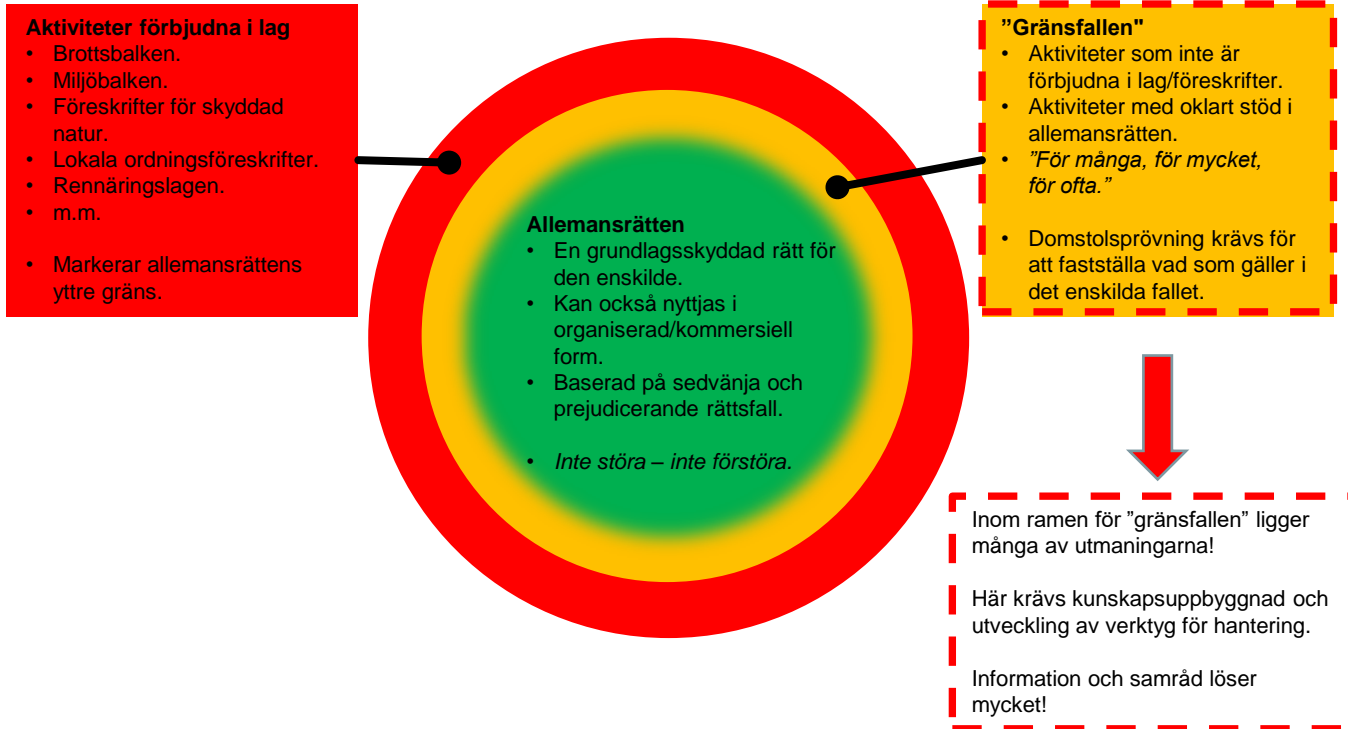
Vikten av allemansrätten

- En grundförutsättning för friluftsliv
- Ger jämlik tillgång till natur som i förlängningen bidrar till jämlik folkhälsa.
- Naturturism är möjligt bland annat tack vare allemansrätten.

Allemansrättens juridiska kontext

Allemansrättens juridiska kontext

Få rättsfall med allemansrätten som rättslig huvudfråga

- NJA 1949 s. 167 – ”badbryggefallet”
- NJA 1996 s. 495 – ”forsränningsfallet”
- NJA 1986 s. 637 – ”fönsterlavsplockarfallet”
- ... samt ytterligare något fall

- Allemansrätten omnämns i en rad andra rättsfall – men i dessa har den rättsliga kärnfrågan oftast rört frågan om markanvändning, som på något sätt kommit att involvera överväganden som tangerar någon del av allemansrätten.

- Kan i viss mån förklaras av att allemansrätten är odefinierad i lag (dvs. dess gränser sätts av kringliggande lagstiftning).

Organiserad verksamhet

- NJA 1996 s. 495 – ”Forsränningsfallet”.
- Nyttjande av annans mark inte får ske så att det medför nämnevrd skada eller olägenhet för fastighetsägaren eller annan rättsinnehavare.
- Även om allemansrätten tillkommer den enskilde kan den naturligen utövas av ett flertal personer tillsammans, under förutsättning att envar håller sig inom ramen för allemansrätten.
- Skulle ett sådant kollektivt nyttjande emellertid innebära påtaglig skada eller olägenhet, kan det medföra att allemansrätten inte får utnyttjas längre på det viset.
- Hinder föreligger vidare inte mot att allemansrätten utnyttjas kommersiellt; inte minst för att göra avlägsen eller eljest svåråtkomlig natur tillgänglig för fler enskilda människor finns också på många håll i vårt land anläggningar för att underlätta olika slag av friluftsliv.

Arrangemang i naturen – nytt stöd!

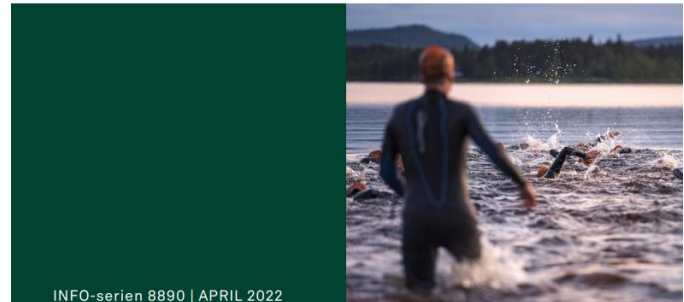
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/friluftsliv/arrangemang-i-naturen/>

Arrangemang i naturen

Dialog om arrangemang i naturen

Arrangemang i naturen – nytt stöd!

- Allmänna råd (96:4) Orientering och andra friluftsanslag har upphävts.
- *Arrangemang i naturen* ersätter Allmänna Råd (96:4) Orientering och andra friluftsanslag samt kompletterar den befintliga *Vägledning om organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur* och handboken *Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken*
- **Målgruppen är** länsstyrelserna, markägare/rättighetsinnehavare och arrangörer, exempelvis ideella organisationer och näringsidkare som organiserar arrangemang i naturen.
- **Syftet** är dels att förtydliga relationen mellan de olika parterna; länsstyrelsen, markägare/rättighetsinnehavare och arrangören (organisationer och näringsidkare), dels att ge stöd till dialog kopplat till arrangemang.
- **Målet är** att underlätta för arrangörens planering av arrangemang i naturen och att det ska vara tydligt när och varför dialog och/eller överenskommelse med markägaren/rättighetsinnehavare behövs. Samt när tillstånd, dispens eller samråd behövs från länsstyrelsen. Vägledningen ska kännas enkel, tydlig och lättillgänglig.

Grundläggande förutsättningar

- Allemansrätten
- Forsränningsmålet
 1. Nämnvärd skada eller olägenhet, vilket gäller vid enskilt nyttjande.
 2. Påtaglig skada eller olägenhet, vilket gäller vid kollektivt nyttjande, i organiserade och/eller kommersiella former.
- Plats, tid och aktivitet

Vad är ett arrangemang?

För att i detta sammanhang skilja ut arrangemang från annat organiserat friluftsliv i naturen behöver följande kriterier uppfyllas;

- Aktiviteten utförs i naturen, dvs utomhus och inte (enbart) på en befintlig arena eller hårdgjord yta.
- Det finns en inbjudan/beskrivning och/eller en dokumentation till exempel deltagar- eller resultatlista eller liknande.
- Det finns en tydlig tid och plats för aktiviteten.
- Platsen har oftast iordningsställts i någon form.

Vem är arrangör?

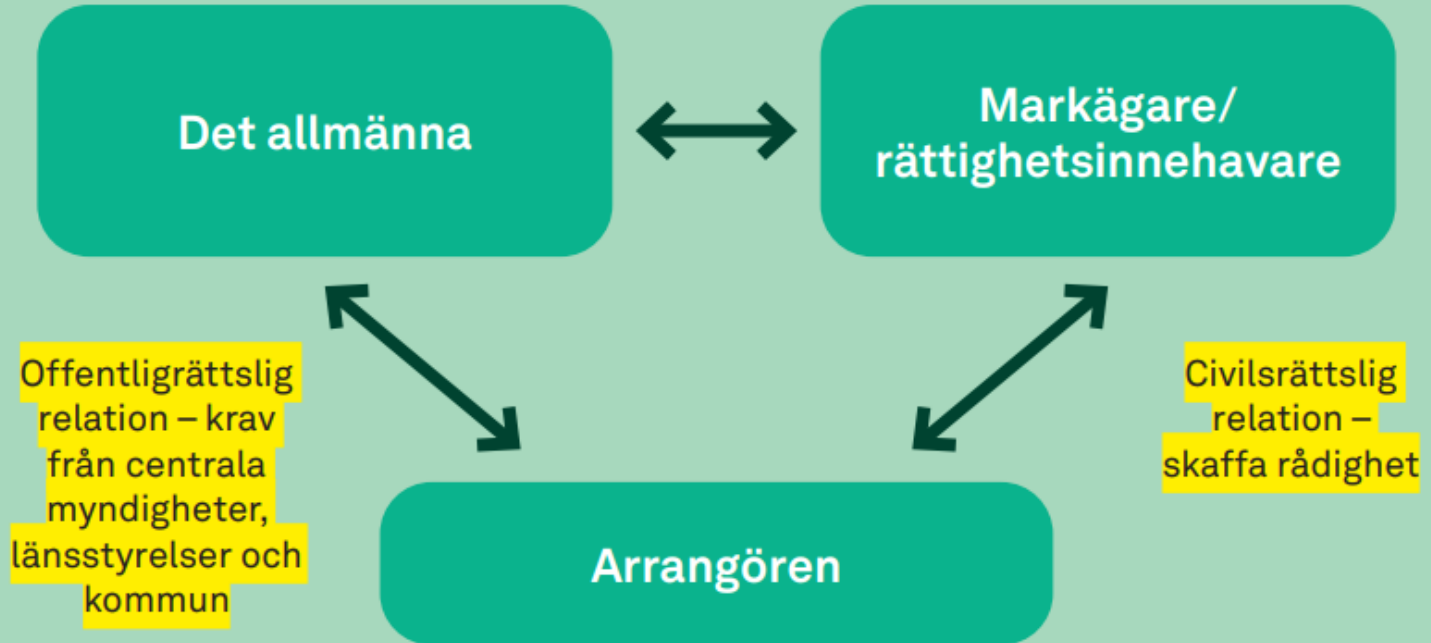
Arrangören är den som tar initiativet, planerar och bjuder in till aktiviteter i naturen. Arrangören kan vara:

- privat (familjebaserat eller i kompisgäng),
- ideellt/idéburet organiserade (Communitys7, friluftslivsorganisationer, idrottsorganisationer, miljöorganisationer),
- offentligt organiserade (friluftsstiftelser, skola, barnomsorg),
- kommersiellt organiserade (naturturismföretag och företag som arrangerar till exempel olika former av lopp och andra aktiviteter).

Samtliga organisationsformer ovan omfattas av samma regler och lagar. *Arrangemang i naturen* gäller därför alla typer av arrangörer och alla typer av arrangemang i naturen.

Parterna

Parterna

Påverkan på mark och naturmiljö

Det allmänna

Markägare/
rättighetsinnehavare

Påverkan på
naturen i sig
och/eller värde-
full och skydds-
värd natur

Arrangören

Påtaglig skada
och olägenhet,
ex påverkan på
gröda, ungskog
eller annat
nyttjande

Parterna

Störning

Det allmänna

Markägare/
rättighetsinnehavare

Störning på
skyddsvärda
eller hotade
arter – allmänna
intresset

Arrangören

Störning på
jakt, fiske, vid
bostad, tomt
osv. – enskilda
intressen

Arrangören och markägaren/rättighetsinnehavaren

- Markägarens rättigheter och skyldigheter
- Hänsyn till renskötseln
- Hänsyn till jakt och vilt
- Tagande av olovlig väg, hemfridsbrott och egenmäktigt förfarande
- Skadegörelse och åverkan
- Markägarens ansvar för olyckor och skador
- Arrangörens ansvar för olyckor och skador

Arrangören och myndigheten

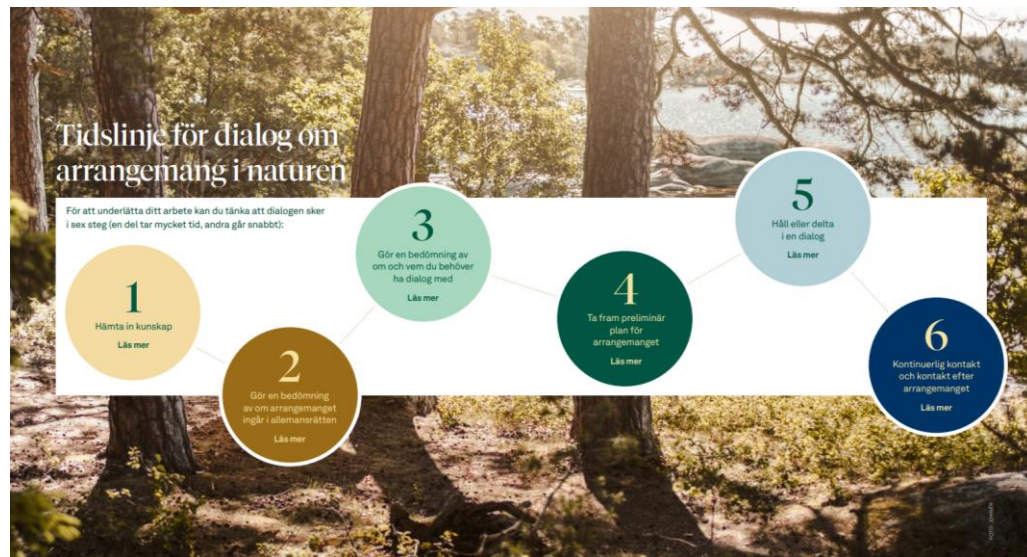
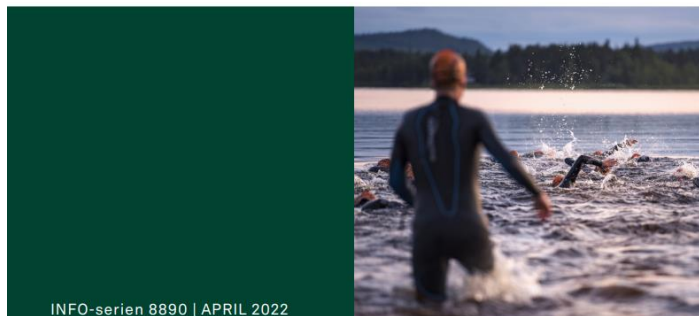
- Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken
 - Första stycket
 - Andra stycket
- Artskydd och fridlysning
- Miljöbalkens allmänna hänsynsregler
- Arrangemang i skyddad natur
- Terrängkörning

Att tänka på vid genomförande av arrangemang

- Allmänna intresset
- Enskilda intresset
- Framtagande av karta
- Särskild hänsyn under vår- och höstperioden

Dialog om arrangemang i naturen

Annan vägledning

Arrangemang i naturen kompletterar:

- den befintliga *Vägledning om organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur* och
- handboken *Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken*

Informera om allemansrätten

Naturvårdsverkets webb

ÄMNESOMRÅDE

Allemansrätten

Hitta på sidan

Hitta på sidan

- [Det här gäller >](#)
- [En förutsättning för friluftslivet >](#)
- [För dig som arbetar med frågan >](#)
- [Vem gör vad? >](#)
- [Informera om allemansrätten >](#)
- [Bidrag >](#)
- [Publikationer >](#)

Allemansrätten gör det möjligt för alla att röra sig fritt i naturen, oavsett förutsättningar.

Allemansrätten är fantastisk! I förlängningen bidrar allemansrätten till en jämlik folkhälsa eftersom utvistelse och friluftsliv ger oss välbefinnande och en god fysisk och psykisk hälsa.

Men, allemansrätten är inte bara en rättighet utan innebär också skyldigheter. Vi som använder allemansrätten och vistas i naturen behöver också ta hänsyn; till natur och djurliv, markägare och andra besökare.

Här hittar du information om allt detta; om de möjligheter allemansrätten ger oss och om vilka hänsyn vi måste ta och tänka på. Informationen finns på lätt svenska, olika språk och teckenspråk.

Det här gäller

Tack vare allemansrätten kan vi röra oss fritt i den svenska naturen. Allemansrätten fungerar om alla tar ansvar för att bedöma vad som är lämpligt just här och nu, genom att läsa landskapet och bedöma situationen. Olika aktiviteter, platser och tidpunkter avgör vad du kan göra eller inte. Tillsammans är det vårt gemensamma ansvar att använda denna gamla sedvana med omtanke. Därför är det viktigt att ta reda på vilka rättigheter och skyldigheter som ingår i allemansrätten.

Aktiviteter >

Det finns vissa saker du behöver tänka på beroende på vad du vill göra. När du till exempel vill cykla, tälta, elda, klättra eller plocka blommor.

Tid på året >

Under vissa tider på året måste vi ta särskilda hänsyn. Det kan handla om vara extra försiktig för att skydda de vilda djuren, däggdjur och fåglar, när de får sina ungar.

Platser >

Vissa aktiviteter som man får göra enligt allemansrätten kan under vissa tider på året påverka känsliga marker extra mycket. För vissa områden kan det också finnas särskilda regler.

Stöd till dig som arbetar med allemansrätten

- www.allemansratten.se
- Allemansrätten – en vägledning
- Särskild ingång för Lst och kommuner – ex frågor och svar
- Seminarier och kurser
 - Snabbkurs i allemansrätt
 - Älgen i rummet – konsten att kommunicera allemansrätten
- Inläggsbank till SoMe
- På gång – utbildningspaket om allemansrätten.

Det här gäller

Tack vare allemansrätten kan vi njuta oss fritt i den svenska naturen. Allemansrätten fungerar om alla tar ansvar för att bedöma vad som är lämpligt just här och nu, genom att läsa landskapet och bedöma situationen. Olika aktörer, planer och tillgångar angår vad du kan göra eller inte. Tillhimmeln är det vårt gemensamma ansvar att använda denna gata och njuta av den tillsammans. Därför är det viktigt att ta reda på vilka stängelser och skyldigheter som gäller i allemansrätten.

Aktiviteter ›

Det finns vissa saker du fortfarande tänker på beroende på vad du vill göra. Här är ett exempel på vilka, tillta, stå, stå, stå eller stå på stämman.

Tid på året ›

Under vissa tider på året måste vi ta särskilda hänsyn. Det kan handla om var och när du ska gå för att skydda de vilda djuren, fåglarna och nästan, när du får vara engagerad.

Platser ›

Vissa aktörer som står för gata enligt allemansrätten kan under vissa tider på året påverka bestämda marker och regler. För vissa områden kan det också finnas särskilda regler.

SAMLAT MATERIAL

Informera om allemansrätten

Skolmaterial till dig som undervisar, kurser för den intresserade, informationsmaterial och annan info som vänder sig till dig som bedriver kommersiell verksamhet.

Mer om hur du informerar om allemansrätten ›

Informationsmaterial ›

Informationsmaterial om allemansrätten för dig som vill veta mer och för dig som är naturvägledare, guide, eller undervisar.

Många språk ›

Här hittar du den information om allemansrätten som finns på många olika språk. Ta del av både broschyurer och filmer på framförallt engelska men även andra språk.

Undervisning ›

Här har vi samlat utbildningsmaterial som vänder sig både till dig som undervisar i grundskolan och till dig som jobbar med vuxenutbildning.

Kommersiell verksamhet ›

Det finns många aktörer som bedriver kommersiell verksamhet i vår natur och det är viktigt att alla dessa hjälper till att sprida kunskap till sina besökare eller deltagare om vår alldeles unika allemansrätt i Sverige.

Seminarier och kurser ›

Här kan du ta del av öppna kurser och seminarium om allemansrätten. Det finns både dokumentation i form av presentationer och filmer att titta på och materialet är framtagna av olika aktörer.

Informerera om allemansrätten

- Informationsmaterial om allemansrätten på Naturvårdsverkets webb
 - Filmer
 - Broschyrer/foldrar
 - Affischer
 - På olika språk, engelska, tyska, teckenspråk
- Projekt som har fått bidrag för info om AR, ex
 - Svenskt Friluftsliv
 - Naturskyddsföreningen
 - STF
 - Sportfiskarna
- Centrum för naturvägledning (CNV) – sammanställning
- Visit Sweden – filmer på engelska
<https://corporate.visitsweden.com/kunskap/naturturism/material-om-allemansratten/>
- Inläggsbanken

Informationsmaterial ›

Informationsmaterial om allemansrätten för dig som vill veta mer och för dig som är naturvägledare, guide, eller undervisar.

Många språk ›

Här hittar du den information om allemansrätten som finns på många olika språk. Ta del av både broschyrer och film på framförallt engelska men även andra språk.

Undervisning ›

Här har vi samlat utbildningsmaterial som vänder sig både till dig som undervisar i grundskolan och till dig som jobbar med vuxenutbildning.

Kommersiell verksamhet ›

Det finns många aktörer som bedriver kommersiell verksamhet i vår natur och det är viktigt att alla dessa hjälper till att sprida kunskap till sina besökare eller deltagare om vår alldeles unika allemansrätt i Sverige.

Seminarier och kurser ›

Här kan du ta del av öppna kurser och seminarium om allemansrätten. Det finns både dokumentation i form av presentationer och filmer att titta på och materialet är framtaget av olika aktörer.

NATUR
VÅRDS
VERKET

